

Rechts kabinet heeft maar weinig op met natuurbeheer

Friso de Zeeuw

De auteur is praktijkhoogleraar Gebiedsontwikkeling TU Delft en directeur Nieuwe Markten Bouwfonds Ontwikkeling. Hij vreest dat een rechts kabinet het (agrarisch) natuurbeheer zal verwaarlozen. Met alle gevolgen van dien voor de dieren.

Het gaat al jaren slecht met de grutto's. Dat is erg omdat Nederland deze weidevogel verreweg het belangrijkste leefgebied biedt: meer dan 50 procent van de wereldwijde populatie huist hier. Het is ook erg omdat weidevogels van oudsher een icoon zijn van het vaderlandse agrarisch cultuurlandschap. Het wel en wee van de grutto is symptomatisch voor de staat van het natuurbeheer in Nederland. En deze staat zal op de korte termijn alleen maar slechter worden met een rechts kabinet, dat weinig op heeft met natuurbeheer en de financiële middelen voor natuur en landschap zal terugdraaien.

Is deze ontwikkeling zo erg? Weidevogels zijn cultuurvogels die het vooral goed deden in het agrarisch productiemilieu van de vorige eeuw. De (wereld-)markt stelt vandaag de dag andere eisen. Om te overleven als melkveehouder moet je werken aan opbrengst-maximalisatie. Dat gaat gepaard met – door de overheid gesteunde – herverkaveling, schaalvergroting, mechanisatie, verlaging van het waterpeil en eerder maaien en inzaaien van onkruidvrije grassoorten. De prijs daarvoor is het geleidelijk verdwijnen van weidevogels: de veldleeuwerik is al vrijwel weg. De perfecte combinatie van economische exploitatie en biodiversiteit is daarmee dramatisch verbroken. Om de ecooloog en grutto-specialist prof. dr. Theunis Piersma te citeren: '99 procent van het grasland is ecologisch naar de knoppen geholpen.'

Je kan die ontwikkeling ook niet erg vinden en het zien als een onvermijdelijke consequentie van de economische en maatschappelijke ontwikkeling. Zo verdween bij voorbeeld eerder de wolf uit Nederland en – veel recenter – de kempiaan als broedvogel. En we krijgen er massaganzen bij.

Ik vind het wel degelijk verlies van intrinsieke waarde. Vergelijk het met onze binnensteden. In de jaren zeventig planden stadsbestuurders verkeersdoorbraken, sloop van historische bebouwing en cityvorming, ter wille van de economische vooruitgang. Burgerprotesten brachten een ommekeer te wege. Beschermde stads- en dorpsgezichten zorgden voor behoud van het typisch Nederlands historisch cultuurgoed. Respectvolle omgang met historische bebouwing is inmiddels gemeengoed in stedelijke herontwikkeling, ook buiten beschermde gebieden.

De overheid spant zich in om vitale agrarische cultuurlandschappen

– met daarin weidevogels – te behouden door gesubsidieerde aankoop van weidevogelreservaten. Maar daarbuiten levert dit onvoldoende resultaat op. Soms werken goedbedoelde maatregelen juist tegen. Ingewikkelde en starre natuurwetgeving maakt het (agrarisch) bedrijfsleven koppenschuw om mee te werken.

De economische basis van de melkveehouderij is zwak; de melkprijzen staan onder druk. Daar komt bij dat de EU-prijssubsidies in 2015 stoppen. De vervangende bijdragen zullen voor Nederland gering zijn. En op de korte termijn geldt dat het nieuwe rechtse kabinet weinig op heeft met natuurbeheer: het zal de financiële middelen voor natuur en landschap terugdraaien.

Tegen dit decor lijkt de verdere neergang van de grutto onvermijdelijk. Toch zie ik mogelijkheden. Allereerst verdient het aanbeveling prioriteiten te stellen in het natuurbeleid en biodiversiteit. Kies voor een gebiedsgerichte en dus regionale benadering als uitgangspunt. Daar moet het gebeuren en daar moeten de initiatieven vandaan komen. Ik draai de beleidspiramide om. In gebieden als Midden-Delfland en – aanzienlijk groter – Laag Holland (ten noorden van Amsterdam) en Zuid-West-Friesland leeft dit thema. Daar hebben boeren, natuurbeschermers, bewoners en bestuurders zelf ideeën hoe het agrarisch cultuurlandschap met economisch en ecologisch perspectief kan worden ontwikkeld.

Bij een gebiedsgerichte aanpak maken betrokkenen een ontwikke-

99 procent van het grasland is ecologisch naar de knoppen geholpen

lings- en beheerplan, waarin onder meer ook recreatie en toerisme zijn geïntegreerd. Meestal is de basis voor zo'n plan er al in enige vorm. Tik het politiek-bestuurlijk af. Cruciaal punt: nationale en provinciale regelgeving wordt niet meer sturend, maar vooral faciliterend en randvoorwaarden stellend. Dat komt goed uit, want het nieuwe kabinet gaat de bezem halen door de gecompliceerde natuur- en milieuregelgeving.

De andere rol van regelgeving (nog steeds essentieel, maar minder gecompliceerd en dominant) maakt het mogelijk om de affectieve en emotionele betekenis van het agrarisch cultuurlandschap en biodiversiteit veel beter tot zijn recht te laten komen. Een paar jaar geleden voerden Vogelbescherming en andere natuurorganisaties een succesvolle actie met de bedreigde grutto als middelpunt. Zo moet het. Met een uitgaande marketing en groenfinanciering ben ik ervan overtuigd dat bij particulieren en bedrijven – zeker in de regio – nog heel wat geld valt op te halen.

Het natuurbeleid moet over een andere boeg, anders wordt een losersverhaal met veel beperkende regeltjes, weinig geld en weinig vrienden.